

večerka, vratnik (vzare?), bogatec, ograda, ógon, rázgon, kočarija, icek, picek, listjak, podsek, priklet, natol (tnalo), puba, hasek, kraspati, zajokan, mestjan, ličnata blazina, svetešnji, vrbača, osinjak, škripa (ošabnica?), nemarjak, kisliti se, drežati, gumna, slákota, kampós, sep, step (potep?), prisliniti se, krošljek (nožek), skekniti, zadreman, obrajde, drva se čmižijo, sklečka, cmera, sparen dan, spestiti, nabrati ušesa, kánkole, dušiti se (pridušati se), ujdřč, regetati, drugičar, tretjičar, slokača, kolomija (kolovoz), babje čveke, krapce, spodnjak (veter), adamca, skašati (kositi?), mlatec, zaskekati, pojas (pas), mlat (mlatev), lakati (lačen biti?), ceketati, poličnjak, pluženje, žehnjak, zmeziti oči, répnica, répnik, maclek, mašar, knifree, kravji zjedi, zdavanje, korant, gožica, dojača, slatinka, nadirati, odrapan i. dr.

Kjer štajerščina uhaja čez ojnice sedanjega pravopisa, bo težje vselej pritrditi. Če razločujemo med u- in v-, ne moremo vselej odobriti oblik: vrezati, vsipati, vjedati se, vščipniti, vžiti, vsekati, vsuti, vlegel se je. Nepotrebne dolžine: približevati se, naglaševati, poležavati, izposojevati si — rajši krajšamo: bližati se, naglašati, polegati, izposojati si. Ali naj se Vodriškova družba brati z Uršo Plut? »Stene so se izgubljale, da se jih skoro ni dalo ločiti od neba« (str. 14) bodi: »...da se skoro niso dale ločiti od neba«. Enako (str. 94): »Eden bo prevzel, druge se bo izplačalo«; prav: »...drugi se bodo izplačali« ali »...drugi naj se izplačajo«. Preveč je nepotrebne zmede med glagoli tretje in četrte vrste: »je pomolel roko« (57, 60, 69, 79); prav je le: pomolil. »Drevesa so molila v nebo z vršiči« (66) pa bodi: »...so molila v nebo vršiče« ali pa »...so molela v nebo z vršiči.« »Delo je otopelo sanjarije« (84) bodi »otopilo«. »Klopotec je zazorel (prav: zazoril) grozdje« (96). »Se bova že preživela« (98; prav: preživila). »Strah mu je prebledel obraz« (111) bodi: »Od strahu mu je prebledel obraz«. »So ji leta razpokala roke« (65) bodi: »So ji od let razpokale roke«. »Zemljo razpoka suša« (67) bodi: »Zemlja razpoka od suše«. Tako daleč navdušenje za pokrajino pa le ne gre, da bi si kalili jasno prehodnost ali neprehodnost svojih glagolov. »S kom naj jutri plača?« (4) bodi »S čim...« »Po jarku, obraslim (prav: obraslem) z grmovjem« (5). »Pred čemer« (61) bodi »Pred čimer«. »Cigareta je ugasla« (62) bodi »...ugasnila«, ker krajši deležnik ni za zložene čase. »Polja so žejala po dežju« (70) bodi: »Polja je žejalo...« »S čeljusti« (104) bodi »S čeljustmi«. »Zastrmel se je v lesen strop« (112) bodi določno: »...v leseni strop«. »Sen po življenju« in »upanje po boljših dnevih« (112) smo do zdaj poznali le kot »Sen o življenju« in »upanje boljših dni« ali »upanje na boljše dni«, »...v boljše dni«.

Andrej Budal.

Pavel Golia: *Pesmi*. V Ljubljani pri Akademski založbi, 1936. Tiskarna Veit in drug, Vir pri Domžalah. Ta po obleki in obliki okusna, po vsebini najčesče lepa, zmerom silno zanimiva in nenavadno jasna knjiga je izbor iz dveh prejšnjih zbirk (*Pesmi o zlatolaskah*, *Večerna pesmarica*) in iz revij, z dodatkom nekaj novih pesmi. Če bodi lirika odkrito umetniško izpovedovanje pesnikove osebnosti, je ta odlika Golijevim pesnim lastna kakor malokaterim pri nas. Ni ga v knjigi stiha, ki bi bil kakorkoli zagoneten in zapleten, zastrt ali skrivnosten. Pesnikov odnos do okolice in do sebe, do sveta in življenja, do majhnih in velikih vprašanj njegove dobe je točno, nedvoumno označen.

»Blodni in nemirni Pavel Golia, pesnik, kapitan, direktor Drame« (str. 125) je nov, samosvoj pojav v našem sodobnem slovstvu. Prva skupina pesmi (str. 7—34) podaja usedlino ljubezenskih izkustev ter sodbe in naziranja o ženski, ki jo pesnik gleda zelo resnično in prirodno, od ponosne eksprincese

prvih sanj, skozi blodne noči, preko vrhunca (»In sredi pestrih sanj narave — sva bila sen — iz zdravja in moči spleten« — str. 24), mimo »požarov plamteče ljubezni«, do zaželenega, a nerojenega »Nikolaja Pavloviča« in do »Kesa«. Sanja je bila visoka, resničnost ne vselej (»Grešnica svetnica«), vendar še zmerom taka, da pesnik veruje v ljubezen, ki mu je rada slast in breme obenem.

V drugem nizu pesmi (str. 35—60) se misel ostri v družabno in slovstveno satiro. Kot sin »najnesramnejšega veka« izkuša pesnik, kako »hajduki karijere in oblasti pregnali so preroke in poete«, a »v časti so zajci, hlapci, mediokritete« (str. 35). Zadnja tolažba: »Naposled tudi srečni srečno umre«. »Najnovejša pisarija« grmi zoper »sižeje brez ideje«, barabstvo, jezikovno stapljanje, ki naj slovenščini vrat zavije, in zoper druge slovstvene težave.

Tretji del (str. 61—96) je davek, ki ga je Golijeva Muza plačala svetovni vojni, nekaj silnih, ugovarjajočih krikov zoper nesmiselno klanje, z nekaj pobliski v nove dni, z vero v iztok, ki »je dal signal«, in v »samotne viteze neznane garde«. — Zadnja skupina (str. 97—127) je posvečena pesnikovemu razmerju do Boga (»Pogovori z Njim«) in do zadnjih skrivnosti življenja. V »Prividu« slika pesnik svoj vedri vnebohod. V onostranstvo segata tudi »Kanarček in poet« in »Marche funèbre«. Pesnik šegavo izraža svojo boleost, da je živel med buržuji, »neobrajtan v svoji mali zemlji«, »v mrzli, somračni deželi«, kjer vse »kar se v naši zemlji dere, ... mu je sproti podrezavalo peroti«. Vendar ogorčenost klecne v splošno odvezo:

»Vam pa, farizejem in falotom,
ki v pokvarjenosti in napuhu
ste po časti stregli mi in kruhu,
Bog odpusti grehe z gladkim potom« (127).

To so temeljni motivi Golijevih strun. Pesnik večkrat obračunava z razmerami, sodi in obsoja, šiba in se brani, odklanja sedanjost in napoveduje lepše dni. Kakor vsak vojščak za višje ideale ima tudi Golia svoje zoprnike. Ideali so sicer jasno označeni, a prav zato se čuti, da so nekateri le delno dosegljivi, drugi povsem nedosegljivi. Odtod spor z razmerami in možnost, da se ob »Pesmih« število zoprnikov pomnoži. Kakšna zlatolaska bi utegnila gojene nohte nemilo iztegniti, ker laskave galantnosti v knjigi ni na pretek. »Blodne noči« ne bodo vseh moralistom, ki se bodo vpraševali, zakaj toliko rim o »zgubljeni hčeri, ki nima ne duše ne vere ne venca«. Nasilni mogočniki se znajo po svoje zahvaliti za psovke, s katerimi jih »Pesmi« tu in tam častijo. Resnemu narodnemu zdravstveniku se bo morda zdelo, da je pesniškega poveličevanja alkohola le malo preveč (Iz zapiskov alkoholika, Alkohol, Manifest, Izpoved, Pijanec, Ponočnjaki, Privid). Kapitalisti in ljubitelji ustajenega reda bodo zamerili spogledovanje z bednimi in brezpravnimi, z iztokom in »sodrugimi, v delavnik vkovanimi«. Kako naj militaristi cenijo kapitana, ki pregloboko veruje v Gospoda, »da mrcvaril bi soldate, da sovražil bi sosede in mejaše«? Kako naj skromni rojaki odobrijo napeta protislovja »Izpovedi«:

»...prebister sem, preveč nadarjen, prebogat eksplozivnih sil... jaz sem esenca izobilja in skrajnost — to je moj refren. Jaz ljubim vina močna, pristna, razpašnost blodnic, strah devic in vsa dejanja nekoristna...	In meje ne poznam, ne mere, jaz sploh ničesar ne priznam, preskočim ali strem ovire... kar izbegavam, to je stalnost... Moj duh je točka in brezbrežnost... Trpljenje, radost, kes, sožalje — poznam vsa svojstva vseh igrač...«
---	---

Ali se upajo biti futuristi in drugi skrajneži dinamičnejši? Snovi dovolj, da človek naščuva nase kritike in druge zoprnike. Takemu pesniku, pa naj

si je že izgovoril kotiček v nebeškem bivališču (Kantarček in poet), vse pravde še tečejo.

Kot jezikovni oblikovalec je Golia globoko vsrkal izrazne vrednote naših najboljših. Beseda mu je lahkotna, okretna, živa, bogata. Tudi v daljših zaletih jo krepko obvlada in jasno usmeri v skladen zaključek — vrline, ki jih poznamo tudi iz njegovih odrskih del. Razen v »Najnovejši pisariji«, ki je zavestno sodobno nadaljevanje Prešernove »Nove pisarije«, ni nikjer prave odvisnosti od naših največjih ali kakšnega oslanjanja nanje. Vendar nas ritem in rima, obsežnost in naravnost izraza često zazibljeta v Prešernov ali Kettejev svet. Obenem nas neprestano trga iz tega klasičnega ozračja in potaplja v najživejšo sedanost čisto sodobno besedišče. Dasi vse dobro sodi v orisane položaje, se bo marsikomu zdelo, da bi tujega robidovlja bilo lahko nekaj manj. Pesnik ni naklonjen buržujskemu ozračju, vendar se ga še ni toliko otresel, da bi mogel izhajati brez njegovega besedovanja. Naša beseda je včasih preveč izprepletena z izrazi kakor: eksprincesa, perspektive, prima balerina, ekstaze, paž, filistri, faloti, orkester, ples narcis in aster, kredit, ambicije, kajoni komandirajo, špitali, kadaver, impotenca, dekadent, metoda, vehementno, teater, etika, kozmetika, asketska resignacija, gracija, detonacija, kreatura, monotono, koridor, motor, z nikotino-kofeino-alkoholom po fantazijah brodiva, ovacije, banalno, fantom, medalija, oficir i. dr., i. dr. Manj bi bilo morda več. Jezikovna tvornost se ne razmahuje preobestno: tkaja, gluš, tiš, mimolet, razkronan, oblaskati, brezsen. »Slepeč« bi bilo bolje kakor »oslepujoč« (* oslepovati? 88). »Zaželjen« (33) je bilo nekdanj dopustno, zdaj le »zaželen«; »prihodnjost« (10) bodi »prihodnost«; »so mi prišli nasproti« (104) bodi »naproti«; »sledé za Tvojimi božanskimi razmahi« (124) bi bilo bolj »sledé Tvoje božanske razmahe«; »vrtil« (114) bodi »vrtel«.

Golia obožuje rimo in uživa v njej; tudi v tem je marsikdaj zelo izviren. Mojsrsko se razmahuje v stalnih kiticah, romanskih in domačih, a tudi v prostih stihih. Kdor govori o slovenski liriki, ne more mimo Golijevih »Pesmi«.

Andrej Budal.

Mara Husova: Živa plamenica. Mohor. knjižnica. 1938. Str. 240. Ilustriral Slavko Pengov. O tej knjigi pač ne bi bilo vredno izgubljeni besed, če ne bi predstavljala posebne vrste literature, ki se bohotno razrašča po naših družinskih listih od »Mladike« do »Domačega prijatelja« ter polagoma izpodjeda tla kvalitetnemu leposlovju in dobremu okusu. Po večini je to osladna beletrija raznih malomeščanskih gospa, ki prav nedelikatno kolportirajo svoje in tuje družinske škandalčke, doživljaje in izkušnje, zavijajo vse to v dušeco meglo svoje »življenjske filozofije« ter parfumirajo neprijeten zadah svojih kuhinj in spalnic z blagodehtečimi vonjavami nekakšne katoliške morale. V takih povestih in romanih nastopajo seveda zakonski in nezakonski možje kot onemogli slabiči, pijanci, razvratneži, izprijenci, ki jih njihove žene z nadčloveško požrtvovalnostjo, samozatajevanjem, molitvijo in jokom, »globoko« besedo in razumevanjem za lase vlečejo iz dna moralnega brezna. Končavajo se take štorije, kakor se razume samo po sebi, s skesanim povratkom izgubljenih, od doma pobeglih mož, ki se razjočejo v krilo svoje boljše polovice, in sladko družinsko idilo. Če še povem, da se v nežnih rokah naših pisateljic življenje razceja kakor maslo na solncu, da se njihove osebe duše v zatohlem, pseudoromantičnem, osladnem stilu, da je njihova psihologija psihologija starih babnic pri kavi, da so njihovo najvišje moralno merilo malomeščanske kreposti, če povem vse to, potem mi ni treba še dalje karakterizirati take in podobne beletrije. Skratka najpopolnejši šund, neumnejši kot najneumnejši ameriški filmi, osladnejši od najosladnejših romanov